אב מלאכה ומלאכה *העושה מלאכות

הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא

חטאת אחת: גבל מ"ט תנא כלל גדול

אילימא משום דקבעי למיתני עוד כלל אחר

תנא כלל גדול וגבי שביעית נמי משום

דקבעי למיתני עוד כלל אחר תנא כלל

גדול והא גבי מעשר דקתני 6 כלל אחר ולא

תני כלל גדול א"ר יוםי בר אבין שבת

ושביעית דאית בהו אבות ותולדות תנא

גדול מעשר דלית בה אבות ותולדות לא תנא

כלל גדול ולבר קפרא דתני כלל גדול במעשר

מאי אבות ומאי תולדות איכא אלא לאו היינו

מעמא גדול עונשו של שבת יותר משל

שביעית דאילו שבת איתא בין בתלוש בין

במחובר ואילו שביעית בתלוש ליתא במחובר

איתא וגדול עונשה של שביעית יותר מן

המעשר דאילו שביעית איתא בין במאכל

אדם בין במאכל בהמה ואילו מעשר

במאכל אדם איתא במאכל בהמה ליתא

ולבר קפרא דתני כלל גדול במעשר גדול

עונשו של מעשר יותר משל פיאה דאילו

מעשר איתא בתאנה וירק ואילו פיאה ליתא בתאנה וירק ∘דתנן כלל אמרו בפיאה כל שהוא אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ שהוא אוכל ונשמר

ולקיטתו כאחת ומכניסו לקיום חייב בפיאה

אוכל למעומי ספיחי סמים וקוצה ונשמר

למעומי הפקר וגידולו מן הארץ למעומי

כמיהין ופטריות ולקיטתו כאחת למעוטי

תאנה ומכניםו לקיום למעומי ירק ואילו גבי מעשר תגן[©] כלל אמרו במעשר כל שהוא

אוכל ונשמר וגידולו מן הארץ חייב במעשר

ואילו לקימתו כאחת ומכניםו לקיום לא

תנן: רב ושמואל דאמרי תרוייהו מתניתין

בתינוק שנשבה לבין הנכרים וגר שנתגייר

לבין הנכרים אבל הכיר ולבסוף שכח חייב

על כל שבת ושבת תנן השוכח עיקר שבת

לאו מכלל דהויא ליה ידיעה מעיקרא לא מאי

כל השוכח עיקר שבת דהיתה שכוח ממנו

עיקרה של שבת אבל הכיר ולבסוף שכח

מאי חייב על כל שבת ושבת אדתני היודע

עיקר שבת ועשה מלאכות הרבה בשבתות

הרבה חייב על כל שבת ושבת ליתני הכיר

ולבסוף שכח וכ"ש הא מאי היודע עיקר

שבת מי שהיה יודע עיקרה של שבת ושכחה

םח.

מסורת הש"ם

ג א מיי׳ שם הלכה ז ופ״ז מהלכות שנת הלכה נו:

מוסף תוספות

א. עי' מוס' הרח"ש שגרס: כל שהוא, ועי' מהרש"ח ורש"ש). ב. כיון שהוא מתקיים בארץ ואינו כלה לחיה שבשדה אינו כלה לחייה שבשדה אינו צריך לבערו מן הבית. מוס' הלח"ש. [וא"ת] גבי שביעית מאי גודליה דראשון טפי מאחר, קמא ארבע מילי כייל ובתרא ארבע מילי כייל (תמ"ן. ארבע מילי כייל. לתנ"ן. דבמקום אינו מתקיים תני התם מתקיים ובמקום יש לו ביעור תני התם אין לו ביעור, י"ל נהי דלא נפישי מילי דקמא מבתרא, כיון דחומרא. מי הל"ן, ג. משו"ה קתני התם כלל גדול. מי" המ"ן, T. י"ל. מוס׳ הלח"ש. הל"ן. ווי מוס' הלמ"ש. ה. כיון. מוס' הלמ"ש. ה. כגון טוחן ולש. מוס' הלמ"ש. T. כגון קוצר. מוס' הלמ"ש. T. דתאנה לקיטתה הרק״ם, זו. דתאנה לקיטתה מפוזרת יותר משאר אילנות. מוס' הרא״ש. U. נמי. מוס' הרא״ש. י. דכתיבי בהדיא בקרא. תוס׳ פסחים נו: יא. פאת דתקון בשאר אילנות. מוס' הלח"ש. "ג. דכיון. מוס' הלח"ש. "ד. במקום אחר. מוס' הלח"ש. יגמור, לעיל (לעיל וכאותה שאמרו כג.) מפני מה אמרה תורה להניח פאה בסוף שדהו מפני ביטול עניים, והכא לא מצו למידע. ריטנ״ל, 10. שאינם יכולים להצניעו לזמן מרובה. ריטנ״ה, TU. ולא נקט סטיס וקוצה. מוס׳ הרח״ש. יז. פי׳ שקיבל עליו. רשנ״א. יח. והודיעוהו יו. פי׳ שקיבל עליו. ריטנ״ל, יΠ. והודיעוהו מקצת מצות אחרות. רמנ״ן, יט. שאין זה מעכב.

רב נסים גאון פרק שביעי כלל גדול אמרו

. ריטב״א.

גדול עונשה של שבת יותר משל שביעית, דאילו שבת איתא בין בתלוש ובין . במחובר. ודבר זה מפורסם וברור כי אפילו המוציא מרשות לרשות רשרת חייר שאינן במחובר והן ידועות ואין אנו צריכין למנותן. ואילו שביעית במחובר ואילו שביעית במחובר איתא בתלוש ליתא. ועיקר דילה בתורת כהנים הזרע והזמיר בכלל היו, ולמה יצאו להקיש אליהן, מה זרע וזמר מיוחדין שהן , עבודה בארץ ובאילן אף איז לי אלא דבר שהיא עבודה בארץ ובאילן. ועיקר דילה בפרק משקין בית השלחין (מו״ק דף ג]. וגדול עונשה של שביעית יותר משל מעשר דאילו שביעית איתא בין במאכל אדם בין במאכל בהמה. ועיקרה בתורה דכתיב (ויקרא כה) ולבהמתך ולחיה אשר בארצך. ובמשנה (שביעית פ״אן כלל גדול אמרו פ״אן כלל גדול אמרו בשביעית כל שהוא מאוכל אדם ומאוכל בהמה וממין הצובעים ואינו מתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית. ואילו מעשר במאכל אדם איתיה דבר זה הוא כתוב בתורה ודברים ידו עשר תעשר את לובו מין כשו הנפטר אה. כל תבואת זרעך, וסמיך ליה ואכלת, דבר שהוא אוכל. ובמשנה (מעשרות פ״א) כל שהוא אוכל.

וגבי שביעית נמי בו'. הכי תנן נשביעית (פ"ז מ"א) כלל גדול אמרו כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הלובעין ואינו מתקיים בארץ פירוש שכלה לחיה יש לו שביעית ולדמיו שביעית יש לו ביעור ולדמיו ביעור ועוד כלל אחר אמרו דקתני כל שאינוא מאכל

אדם ומאכל בהמה וכו׳ ומתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית ואין לו ולדמיו ביעורב דכלל הראשון גדול דיש לו ביעור ואחרון אין לו ביעורג ואע"ג דקתני התסיי בבבא אחריתא כלל גדול אמרו בשביעית ולא קתני בתריה כלל אחר דכיון דקתני כלל קטן קמיה שייך למתני בתריה כלל גדול: והא גבי מעשר דקתני עוד כלל אחר אמרו כוי. תיתה לתה ישנה בראשון כלל גדול כיון דאינו גדול מן השני ול"ע:

דאית ביה אבות ותולדות. ואפילו לרבא דאמר במועד קטן (דף ב:) גבי שביעית אבות אסר רחמנא תולדות לא אסר רחמנא מ"מ מדרבנן מיהא אית ביה אבות ותולדות וא"ת במעשר איכא נמי אבות וחולדות דמדאורייתא דגן ותירוש ויצהר ומדרבנן כל מילי וי"ל דלא שייך להזכיר אבות ותולדות במילי דלית ביה איסור מלאכות וא"ת ובכלל אחר דשבת ושביעית ליתני נמי כלל גדול מהאי טעמא ויש לומר דלא לריך למיתני דאכלל גדול קמא קאי וה״ק עוד כלל גדול אחר אמרו: גדול עונשו של שבת משל שביעית. לפירוש הקונטרם דמפרש

בתלוש שנתלש קודם שבת וקודם שביעית משמע שרולה לפרש שביעית במחובר איתא היינו במחובר ערב שביעית ונתלש בשביעית ומיירי באיסור פירות שביעית לאכילה וחשה לר"י דלפי׳ לא הוה ליה למימר אלא גדול עונשו של שבת ושביעית משל מעשר דאיתנהו במאכל בהמה מה שאין כן במעשר ולמה ליה למימר כלל גדול עונשה של שבת משל שביעית אלא נראה לר"י דבמידי דאכילה הדלא שייכא לענין שבת לא שייך למימר גדול שבת לא משביעית ולא ממעשר ולהכי לא קאמר גדול שבת ושביעית ממעשר אלא קאמר גדול שבת משביעית דאיסור מלאכות איתנהו בין בתלוש בין במחובר וחילו חיסור מלאכות דשביעית במחובר איתא בתלוש ליתא וכן משמע בירושלמיש דקתני שהשבת חלה על הכל ושביעית לא חלה אלא על עבודת הארץ בלבד: ולבר קפרא דתני כלל גדול במעשר בו'. נרחה לרקנ"ח

דאחרים לא שנו כלל גדול במעשר לפי שאינו גדול מפאה אלא מדרבנן

אבל כלל גדול דשבת גדול משביעית מדאורייתא וכן של שביעית משל מעשר: ואילו פאה ליתא בתאנה וירק. לאו דוקא מאנה דהא רוב אילנות אין לקיטתן כאחד ואינן רק ח' אילנות דחשיב בפ"ק דפאה (מ״ה) דחייב בפאה אלא נקט תאנה משום דנלקטת כמה פעמים כדאמרינן בחזקת הבתים (ב"ב דף כח:) אכל ג' פירי בחד יומא כגון תאנה כו' ואומר ר"ת דמדאורייתא לא מיחייב בפאה" אלא בדגן

אבל

336 ותירוש ויצהר' דסתם קציר דכתיב גבי פאה'≈ הוא דגן וכתיבי⁄ כי תחבוט זיתך כי תבצור כרתךי⊥ והא דדריש בת״כי∕ יכול שאני מרבה קישואין ודלועין שיהיו חייבים בפאה ח"ל ובקולרכם את קליר ארלכם מה קליר שהוא אוכל ונשמר כו׳ אסמכתא היא דהתם⁰ נמי דריש מעשר ירק מקרא אע"ג דהוי מדרבנן ומה שלא תקנו פאה בירק ובתאנה ודדמי לה כמו שתקנו מעשר מהן אומר ר"ת משום "גדאין לקיטתן כאחד דבר מועט הוא פאה דידיה ויש הפסד לעניים בה יותר מן הריוח שמחבטלין™ לפי שאין יודעים זמן לקיטתן ודבר שאין מכניסו לקיום נמי לא חשיב™ ויפסידו יותר ממה שירויחו במקום אחר: ספידר ספים וקוצה. הא דלא קאמר סחם למעוטי מידי דלאו אוכל אלא נקט הני אומר ר"י משום דקנת הם ראויים לאכילה וקמ"ל דאפילו הכי אין פאה נוהגת בהן וכן מנא רשב"ם בתשובת רש"י והא דנקט ספיחים™ משום דשמא סטים וקולה עלמם אינם ראוים כלל לאכילת אדם ולא הוה חידוש או שמא הן אוכל גמור ולא ממעטינן:

בת שנתנייר בין הגברים. "בפני ג' יחולא הודיעוהו מצות שבת"ש דאי נתגייר בינו לבין עצמו לא הוי גר לדאמרינן בהחולן (יכמות דף מו:):

אב מלאכה. דנקט לאו למעוטי תולדות דה"ה לתולדות ובלבד שיהו תולדות דשני אבות אלא למעוטי היכא דהוו ב' תולדות דאב אחד או אב ותולדה שלו דאינו חייב אלא אחת כדקתני סיפא העושה מלאכות הרבה מעין מלחכה חחת שתי תולדות של אב חחד אינו חייב אלא

מטאת אחת דהרי הוא כעושה וחוזר ועושה בהעלם אחד ואין חילוק חטאות בהעלם אחד אלא בגופי עבירה שאינן דומין או בחילוק שבתות לענין שגגת שבת: גבז' עוד כלל אחר. לקמן בפירקין (דף עה:) ולא כלל בו אלא ב׳ דברים כל הכשר להלגיע וכל שאינו כשר להלניע וכאן כלל יותר ומשום הכי קרי להו גדול: וגבי שביעית. בפרק די (בנות שוח): גבי מעשר. בפ"ק דמסכת מעשרות: אים ביה אבום. ארבעים חסר אחת שהולרכו למשכן ותולדות הדומות לכל אחת הויא תולדות דידיה. אבות דשביעית זריעה וקלירה וזמירה ובצירה דכתיבוף תולדות שאר עבודות שבשדה וכרם כדאמרינן במועד קטן בפ"ק (דף ג.): ולבר קפרא דסנא. בתוספתא דידיה במעשר מאי אבות כו׳: אלא לאו היינו טעמא. משום אבות ותולדות אלא דבר שנאמר בו כלל ועונשו גדול מדבר אחר שנאמר בו כלל תני ביה כלל גדול: שבת אימא. לאיסור דידה בין בדבר שהיה תלוש מבעוד יום כגון טוחן ולש בין בדבר שמחובר משקדש היום: ואינו שביעית. בדבר שהיה מחובר משקדשה שביעית איתא אבל בדבר שהיה תלוש לפני שביעית ליתא: שביעית. נמי איתיה במאכל בהמה דכתיב ולבהמתד ולחיה וגו' (ויקרא כה). מעשר ליתיה במאכל בהמה דמדאורייתא דגן תירוש וילהר כתיבי ורבנן תקון פירות האילן וירק דמאכל אדם כדקתני כל שהוא אוכל כו׳: אימיה בתאנה וירק. מדרבנן: כל שהוא אוכל כו'. דגבי פיאה קליר כתיבי מה קליר מיוחד שיש בו כל חלו: למעוטי ספיחי סטים והולה. שעומדים ללבע. להכי נקט ספיחים דאין דרך ללוקטן בשנה שנורעים אלא לפוף ד' וה' שנים שהשרשין מתפשטין בארך ומשביחין ושורש שלהן עיקר. והא דנקט הני ולא נקט שאר מינים שאינן ראוין לאכילה משום דאיידי דגבי שביעית תני להו דיש להן שביעית נקט הכא דבפיאה ומעשר ליתנהו לשון רבינו הלוי. סטים ווישד"ח הולה וורנל"ה: ומכניסו לקיום למעוטי ירק. כגון לפת וקפלוטות: וחילו מכניסו לקיום ולקיטחו כחחד לח סכן. דכי תקון רבנן אדידהו לא פלוג בפירות האילן ובירק בין מין למין:

מתניתין. דפטר בחד חטחת: בתינוק שנשבה. ולח ידע שבת מעולם:

אבל הכיר ולכסוף שכח. הוה ליה כשוכח שהיום שבת ויודע עיקר שבת

וחייב על כל שבת ושבת: שהיחה שכוחה ממנו. מעולם: לחני הכיר

ולבסוף שכח. דחייב ואע"ג דליכא למימר ימים שבינתים הוויין ידיעה

לחלק וכ"ש הא דאיכא למימר שימים שבינתים הוויין ליה ידיעה לחלק:

א) וכריתות נוז: ב) פאה נו) [נוימוע טוז], כ) פחם פ״א מ״ד פסחים נו: נדה נ., ג) מעשרות פ״א מ״א נדה נ., ד) [ל״ל שביעי במס׳ שביעית], ה) וויקרא כהן, ו) ודברים יחן, ז) [ויקרא יטן, ח) ופ"ח מ"ח], ט) [ריט פירקין]], ט) [ריט פירקין]], ט) [דגריס כד כ-כח], כ) [קדטים פרטתח ח' פ"ח ה"ו], ל [תו"כ בחוקתי פי"ב ה"טו,

הגהות הב"ח (A) גמ' מעשר דקתני עוד כלל אחר:

גליון הש"ם

נמ' למעומי תאנה. עיין ר"ה דף טו ע"ב חוס' ד"ה

לעזי רש"י

יישד"א. איסטיס. פסטל (צבע). צבע). ורנצ"א. פואה (עלה שמשורשו מפיקים צבע אדום).

מוסף רש"י

, אינו חייב אלא חטאת אינו הייב אלא הטאת אחת. כיון לאב האד לכולן (בריתות מה). כלל אמרו בפאה. כתיב (ויקרל יעי) ובקולרכס את קליר וגו', דומיא דקליר דמכניסו לקיום ואיכא כל הני (נדה נ.). ונשמר. שאינו מופקר ונשמר. שאינו מופקר קפידין עליו לשומרו חים נה). ומכניסו נ.). ונ... ומקפידין ענ לקיום. שאדם יכול לאולרו לקיום. שחדם יכונ נחוכרו (נדה שם) שמתקיים ימים לבים (פחחים שם). ספיחי סטים וקוצה. לחין חוכל אלא מין לבע (נדה שם) וקשין נאכילה, אבל סטים יקולה שאינם ספיחים חזו לאכילה (פסחים שם, וכעי״ז לוכילה (פטחים שם, דוכנים בנדה שם). סטיס. מוריק"ל קרו"ג. וקוצה. ווישר"ל (פטחים שם) לוו גויטר"ל (נדה שם). פרט לתאנים. חאנה אינה מתבשלת כאחת (שם ושם) אלא זו גמורה היום ואחרת יוצאה בלדה כל ימות הקין (פסחים שם). ואילו לקיטתו כאחת. לממעט לקיטוו לאוות. לוונעט מאנה, ומכניסו לקיום. דממעט ירק, לא תנן. אלמא מאנה וירק חייבין במעשר מדרבנן, דמדאורייתא לא מיחייב אלא דגן מירוש וילהל (נדה שם).

רבינו חננאל

אסיקנא תנא כלל גדוי . הכא, משום חומרא דשבת ידולה מכלל שריטים וו״א· מד*רה מכלל שביעית*[נ"א: ישביעית], דאילו איסורא ישבת חלה בין בתלוש ובין במחובר, ואיסורא דשביעית אינה אלא מן דשביעית אינה אלא מן [נ"א: על] המחובר לקרקע. ותוב איסורא דשביעית גדולה מאיסורא דמעשר, שהשביעית חלה באוכלי אדם ובאוכלי בהמה, והמעשר אינו חל אלא על אוכלי אדם בלבד, לפיכך קתני כלל גדול בשביעית. ולבר קפרא משום דעונש של מעשרות גדול מעונשה של פיאה, לפיכך תני כלל גדול במעשר. ותנא דידן שבת ושביעית דחומרא דאורייתא, תני כלל גדול, אבל מעשר כגון ירק וכיוצא בו דחומרא דרבנן הוא, לא קתני ביה כלל גדול.